

SENYOR EXCEL-LENTISSIM.

¿Usque quo, piger, dormies? ¿quando consurges e somno tuo?

SALOMO. — PROVERBIS.

No hi ha hagut poble sobre la terra que, pera enrobutir lo que se diu son present, no haja mirat sempre á dos punts extrems y cardinals, dels quals reb ell la vida: al passat, y al futur: de allí ahont ve: allá ahont vá.

« Sempre serà noy lo qui ignora cuant ha passat ans que ell, » exclama lo Príncep dels oradors, y per só, un sabi historiador espanyol, Florez, mogut, sèns dubte, per eixa màxima inconcusa de Cícero, anyadeix : que la Historia dóna al home un género de superioritat que ralla en soberanía, en saber lo que deixá de ésser, en tenir present lo que passá, y en assistir, com veyentho, á lo que no pogué véurer.

Pobles nous hi podrá haver que sols viscan de esperansa ¿ qui ho dubta? pero aquesta esperansa serà més forta, y la acció que produesca serà més viva, si la empeny lo recort, si hi ha lo èxemple que anima, si més que «serém», se pót dir ab confiansa «serém, perque ja forem.»

Fixe los ulls que tinga amor de patria en nostra Espanya, y lo convencerá la forsa de eixa veritat, en los infinits casos que nos presenta la historia, pera probar que lo recort del passat es lo que fa bullir lo cor, que eleva lo esperit, y que dóna vigor á la má, sempre que se tracta de avansar en pro de la honra nacional. Lo Asturiá y lo Castellá, lo Navarro y lo Viscahí, lo Aragonés y lo Catalá ¿ qué feren en llur dia, sino evocar lo passat, pera portar á cap las grans empresas que á sa respectiva nacionalitat convenian? y lo descendent de tots ells, lo espanyol ¿ qué ha fet en son temps y en nostres días més que perpetuar lo èxemple de tots aquells, probant així que, lluny de ser obstacle lo recort de la nacionalitat vella y respectiva pera enrobustir la nacionalitat nova, es ans bè lo medi pera conservar-la gran y forta, pera guardar-la ab sa fisonomia, desigual si se vol, pero la més propia, la més característica.

Las montanyas de Asturias, las murallas de Córdoba, los mars

de Llevant os dirán lo primer: en la plana de Bailen, en las ruinas de Zaragoza, en los turons del Bruch trobaréu escrit lo segon ab lletres de sanch, de sanch ¡ sí ! mès duraderas que las lletres de or.

Y cuant hi há mès que testimonis, seguretats tan patents de que la nació actual sab y vol ésser una are y sempre, á pesar de ser distints los recorts y costums de cada èxtrem; cuant es lo nou esperit, es á dir, lo desitg de saber, lo desitg de avansar, lo desitg de respirar baix una atmósfera nova, lo que mou al espanyol, sia lo que se vulga lo nom provincial ab que se designe, á obrar en casos dats; ¿ hi haurá encare qui vulga ésser pitjor que lo noy de Ciceró, qui, espantat per sa petitesa, volgue espantar als altres, dient que no convé remóurer la memoria de las nacionalitats antigas, porque podria perjudicar á la present? Res tenen que véurer los vincles polítichs que podrian lligar á cada poble ab una institució passada, que já no pót renáixer, ab lo recort del conjunt que li es propi, (molt mès estimable que una aislada forma ó sistema polítich,) ab lo conjunt de las accions morals ab que se enaltíren sos pares, ab la memoria de sos héroes, de sos sabis, de sos reys, de sos ciutadans. Lluny de tan errada màxima, importa ans bè consignar, que eix dret indestructible que tè cada poble de evocar son passat, y que may se ha negat ni als mateixos salvatjes, es en la actualitat ja mès que dret, es un deber, suposat que nostra época de civilisació y de ilustració exigeix lo coneixement de tot, present y passat, no tal com se ha pogut forjar en altres épocas obscuras, en épocas degradants pera la inteligencia humana, sino tal com deu ésser, tal com sia. Nó porque la Espanya sia formada de diversas nacions en lo antich ha de espantar que cada una de eixas recorde lo seu. Lo

qui aixó digués, ignora sens dubte la blasfemia que pronunciaria: foran sas paraulas un testimoni de ignorancia, pus seria no rego- néixer la diversitat característica de eixa nació, no sols en las do- minacions antigas, sí que també en la edat mitjana, diversitat her- mosa que li designá ja ab son dit etern lo Creador al formarla; pus en ella se troban reunits tots los climas y las produccions de tots ells; creixent baix la mateixa latitud la flora del nord y la del mitjdia, las plantas que se cullen en Noruega, lo líquen de Islandia, y las que naixen baix lo sol de la Arabia y de la Palestina; diversitat que, com reflectida en sos fills en las épocas culminants de sa restauració, doná per resultat també la diversitat de dominis, y, per consegüent, de lleys, hàbits, costums, llenguas y recorts. Encare més: lo temor del ignorant equivaldria á renunciar á tot lo passat, á cremar la historia, ó pitjor tal volta, á destruir tots los dèus de la comarca, pera ésser idólatras tant sols del que la casualitat hagués posat en lo cim de la montanya. Y no hi hauria altre remey, cuant la diver- sitat es marcada, cuant lo de cada hu no es lo de tots, y lo tot des- are se compon de recorts diferents.

Molts no ensajan medis de trobar bons resultats ó perque no concebeixen bè lo modo de emplearlos, ó perque no vehuen més que los errats sistemás que la rutina ha perpetuat fins á llur temps. Féuho bè, féuho ab patriotisme y ab desinterés, y ja veuréu com la causa del espant se transformarà en causa de alegria. Si tè diversi- tat en sa fisionomia la Espanya antiga, si, per consegüent, hi ha de haver diversitat en los recorts actuals, féu que cada hu trega del olvit lo bo que tinga; ilustra al poble ab lo bo; convidau al germá á admirar lo bo del germá, y que tots dos se admiren mu-

tuament, y, si en efecte es bo lo que se ensenye, veus aquí lo modo perque, ab lo desitj de saber, nasque lo regoneixement del bo, lo goig y unió mútua dels germans, y, sobre tot, la fisonomia característica é històrica de Espanya, lo verdader tipo de nacionalitat. ¿Qué es la nació més que una gran familia? junts poden tots los fills guardar y perpetuar lo bon nom de la casa paterna, més deixeu que cada fill en sa casa se gose en las gracias y ternesas de sos fills, que cada hu es hermos pel pare que'l engendra.

Exemples pràctichs nos donan altres nacionalitats, probantnos que consisteix tot sols en los bons medis, y que en res serveix de obstacle á las situacions actuals y esdevenidoras lo fer conèixer las situacions passadas. La Italia, que está dividida en diverses nacions, deu al esforç de cada una de estas lo coneixement general de lo bo que se guarda en cada hu de sos racons; la Alemania deu á la importancia de la localitat, importancia adquirida per lo molt que allí se lleigeix, per lo molt que se escriu, y per lo molt que se sab, lo bon nom que tè com á conservadora de grans y diversos costums, que admiran mutuament los habitants de un y altre estrem, per més que sia diferenta la ley que 'ls guie ó 'l dialecte que parlen; la Fransa, eixa nació tan nació, á pesar de sa homogeneitat moderna, texeix coronas en Paris pels sabis del Mitjdia que se esforcen en fer reviurer tot lo passat de sa patria antiga, de aquella patria que, á sos ulls, arriba sols fins al Loira; y la Espanya mateixa, comparant lo nou esperit de restauració y propagació que anima á sos estrells, fins podria comprobarnos, que se presenta are més nacional que baix altres sistemas exclusivistas, impropis ja de la ilustració que vá adquirint.

Qui aixó no vulgue admétrer culpe, donchs, los medis tant sols, mès garde que, al ferho, no fereixe al cor dels ser's mès estimats, com fóra lo cor de sa mateixa patria, y repare també en lo agravi que resultaría fet á dos dels objectes mès grans de tots los paissos, com són lo saber y lo amor pátrio. Culpe, de consegüent, al Noruego y al Flamench, cada hu dels quals pugna ab forsa pera fer renaixer sa antiga llengua; culpe als filòlogs y altres sabis alemanys, que, no contents en conservar lo sèu de tots temps, fins donan á llum tots los monuments literaris de las llenguas romanas, entre los quals se troban nostras crónicas y los cants dels trobadors; y no es aixó sols: fins publican ab llurs respectivas llenguas los códichs que han tinguts tots los imperis y dominacions de la Assia, y las constitucions ó doctrinas de tribus errants y salvatjes en Africa y América; culpe á tot lo Mitjdia de la Fransa, ahont cada dia se imprimeixen novas obras en dialectes vulgars, ahont la llengua de *oc* torna á cantar devant del capitol de Tolosa, despues de un sigle y mitj en que sols se havia donat entrada á la musa francesa en los jochs florals; ahont apareixen cada dia nous poetas, entre los quals destaca lo famós Jasmin, cual fama no podrá posar en dubte ni lo mès cego exclusivista; ahont, are mateix, en nostres dias, alsa son cap un nou y modest geni, á qui la premsa de Paris saluda entussiasmada, Mistral, autor del poema en provensal titulat *Mireio*, al qui altres notabilitats literarias de la Fransa comparan indistintament á Virgili y á Homero. Culpe axí mateix en nostra patria á las personas celosas que han dat á llum composicions antigas ó modernas, no sols en la llengua, sino en lo dialecte de llur respectiva provincia; als que han recullit cantigas asturianas

ó gallegas; als que se han alegrat de que un príncep estranger anás á estudiar llur llengua; als famosos coleccionistas, y ab ells á la Real Academia de la Historia, que ha publicat curiosos documents en catalá y en antich aragonés, y coleccions de adagis en viscahí; culpe, finalment, y sens remisió, al mateix Govern, que, desitjós de propagar los coneixements generals que tenen relació ab la historia comuna, estableix, al obrir sa escola diplomática, y en la mateixa cort de Madrid, cátedras ahont se ensenyan los idiomas neolatins de la Península, idea verdaderament laudable y que proba la necessitat de que lo un extrem conega al altre, y de que lo bo de cada hu vinga á ésser lo bo de tots.

Culpe, si, donchs, á tots eixos restauradors de lo antich, dels quals lo amor y lligament á la patria actual es indubitable, y culpantlos á ells, culpe també—y ja pot culparlos, que poch se espantan las víctimas,—als que, per un altre medi noble y patriótic, comes lo de fer renaixer una costum civil y literaria pera cultivar la poesia y llengua maternas y alentar á la juventut, han tingut la idea, ó la han favorida, de fer reaparéixer los jochs florals de España en la mateixa ciutat ahont tingueren origen, pus al fi y al cap es també un medi, sens més deferencia que, abans tal costum fou en la cort dels sabis reys de Aragó, y are es en una ciutat espanyola, y en lo regnat de una soberana, que, entre sa alta stirpe, conta aixi mateix é indistinctament los Fernandos de Castella, que los Jau-mes y Peres de Aragó, y los Garcias de Navarra, que los Berenguers de Barcelona.

A la exposició de eixa institució antiga, á la importancia de eix medi actual, y á la aclaració del dret y deber ja diits, que corres-

ponen á cada antiga nacionalitat, devem ja, donchs, passar, pera que se deduesque que, si bè nos gosem en lo recort de allí ahont venim com catalans, es ans que tot, pera martxar ab més goig y ab més companyia allá ahont anem com espanyols.

Entre las moltas soberanías en que se dividia, allá en remots segles, la Península Espanyola, n' hi havia dos de reduidas y vehinas que vivian ab completa independencia la una de la altre : lo cómpat de Barcelona, y lo regne de Aragó. Federadas las dos pera formar una sola nacionalitat, que portá lo nom de Corona, llurs soberrans, descendents de una y altre dinastia, prengueren lo nom més superior, lo de rey, al pas que, en llurs hábits y costums, seguiren en tot á la alcurnia varonil que los precedia, als comptes de Barcelona, cual ciutat tingueren sempre per cort y centre de llur monarquia.

Prest la nació nova, á la que dava vida la constancia aragonesa y lo esperit catalá, emprenedor com sempre, tragué de las comarcas vehinas al irruptor, que de segles las ocupava, y, aumentat son domini ab las conquistas de Mallorca y Valencia, com si la mar la convides á buscar gloria, comensá á exténdrer de tal manera lo nom de sa fama, que, despues de contar agregadas á ella las islas de Sicilia, Córsega y Cerdenya, (y part de Italia més tart,) fins sen aná al Orient, tremolant baix la planta de nostres almogavers, y com espantats á sos crits, los palaus de Atenas y los murs de Constantinopla.

Per demés fôra dir que la llengua dels conquistadors, eixa llengua catalana que havem vist abatuda per sa mala sort, fins al extrem de presentar sa fisionomia confusa, (com ho es la del guerrer á qui

lo pes de la batalla fa caurer en terra , si bè li queda lo cor pera referse ,) era lo idioma oficial dels estats de Aragó , lo mateix en Espanya que en las islas y en los dominis de Orient ; la mateixa ab que los reys se expresavan diplomatica ó familiarment ab totas las potencias del mon ; la mateixa que , junt ab la provensal , contri- bui ja abans á formar lo llenguatge dels trobadors, y la que serví á nostres sabis pera compóndrer grans obras de ciencia, y pera arro- mansar , com ells dehian , ó traduhir á sa llengua , tots los antichs clássichs.

Una y altre cosa , es á dir , la preponderancia política de la Co- rona de Aragó y sa llengua literaria y diplomática , rebian de aquest centre la forsa que naturalment havia de infundirli lo saber de son govern , las institucions que regian , aquellas may bèn ponderadas institucions que foren , sens dubte , lo primer gérmen de la lliber- tat en Europa , pus tendian á reformar ó millorar la societat , unint de la manera més maravillosa y encantadora al rey y al poble , en termes , que , en sas corts y en sas diputacions permanents , junt al bras eclesiástich y militar , lo altre estament , que era lo més fort y més numerós , pus lo formavan las municipalitats , presididas per lo Consell de cent de Barcelona , portava no menos que lo gloriós y significatiu nom de bras real.

Axí se explica com aquells reys héroes , desitjosos de disminuir lo orgull dels feudals que absorvian llur jurisdicció , contaren sem- pre pera sas empresas ab las ciutats , y com las ciutats , preferint més ésser vassallas de reys que de senyors , may se feren sordas al crit que aquells las llensavan , ab tal que de sa ajuda resultás honra á la patria , de tots tan estimada. Axí se explica com Barcelona fi-

gurá sempre en las grans escuadras que passejären constantment ab victoria la bandera de Aragó per tots los mars ; axí se explica com tots los reys, en llurs cartas, en llurs crónicas y en llurs proposicions ó discursos de corts, saludaren sempre á Catalunya com á llur patria privilegiada , á la ciutat de Barcelona com á jardí dels seus solassos, com á temple del saber y de la pau, com á columna de son trono, y al poder municipal que la reija, al sabi Consell de cent, com á llum de esplendor del mateix trono, com á conservador de aquella mateixa pau, com á fomentador de aquella mateixa ciencia, y com á solás y consol també en sas penas, pus, si pau convenia, pau sembrava, y si la honra de la patria exijia guerra, guerra sostenia en defensa de sa patria y de son rey.

Un fet gloriós de un regnat pacífich nos acreditará eixa unió hermosa, y la manera com se perpetuavan los bons éxemples en esta ciutat, en bè dels reys y en bè del poble.

Al fi del llarch regnat de Pere IV de Aragó, cansats de guerres tots los estats, y fins tal volta de tiranías, y postrat lo rey en un llit per sa vellesa, se apoderá inicuament del govern la esposa del monarca, que era ja tercera, junt ab una cohort de cortesans, en termes que lo Primogénit y successor á la corona fins se veyá desterrat de la cort, y tenint que ampararse, fugitiu y amagat, en la ciutat de Girona, ahont li trucavan á la porta, com se sol dir, los vassalls rebel·lats del compte de Ampurias. Era lo dia en que lo Consell de cent havia, segons privilegi may trencat fins llavors, de fer, ab sa forma acostumada, la elecció de sos consellers, cuant reb un albará del senyor Rey, manantli la continuació dels mateixos que hi havia y privant la elecció. Oh conflicte ! Lo rey faltava á la lley,

y lo Consell que may hi havia faltat no tenia més arbitre que faltar ab un ó ab altre ; si se oposa al rey , vé la guerra , y ab lo trastorn se precipita la vida del monarca ! Mirárense llavors nostres prohoms los uns als altres, fixàren sos ulls en los sis consellers que los region , y contemplant sas altas circumstancies , tingueren la santa inspiració , sols per amor á la vida del rey , sols pera evitar desgracias á la patria, de buscar interinament un medi conciliador. « Tolerem , digueren , sols per desitj de evitar mals, aquesta excepció inusitada, feta per un rey moribund , no per son voler , á nostres llibertats ; asseguremnos abans de la fidelitat de nostres consellers, y fém constar que tal èxemple de escándol no se dega may més repetir , ans lo dega anular lo successor que vinga, com á condició de la fidelitat que li jurem. » Los consellers juran ; los prohoms esperan tristos , pensant en lo fi que alló puga tenir , y si bè la pau no se 'n ressent, dupla lo poble el véurer aquell estat nou y desagradable ; cuant, com si fos voler de la Providencia que vetlla per los bons, se sab que la malaltia del rey se agrava. Preveyent , llavors , la mala esposa lo que li espera , ¿ qué fa ? sens recordar que es reina y que es esposa , reuneix á tota la cohort de cortesans aduladors , y procurant primer salvar son cos que sa honra , fuig amagadament de la ciutat , y deixa abandonat al rey , com diu lo analista Feliu , en brassos de la mort , al rey , que hauria fet son derrer badall sense consol de ningú , á no correr en sa ajuda. . . . — Quí ? no ho adivinau ? — aquells mateixos consellers á qui lo rey havia agraviat , aquells celosos de la lley , los quals , generosos y amants del rey com sempre , volgueren ésser los qui li donassen lo derrer caldo , la darrera medicina y lo derrer consol , mentres que lo some-

tent , revelant lo esperit de tota la patria , se aixecaba ja ab sos crits pera anar derrera de la dona infame que fou causa de tants mals.

Per demes fora dir que lo trastorn de la terra arribaria als oïdos del desterrat primogenit. Oh , sí ! lo fill que desitja arribar á temps abans que mori son pare ; lo successor real que anhela posarse la corona tan disputada com merescuda ; lo bon patrici que no ha dormit de gust , somniant sempre la hora de poder curar á la patria de las feridas y afronts que ha sufert , ell ¡ sí ! es lo que , corrent ab son cavall , alsa un núvol de pòls en lo cami de Gerona á esta ciutat , núvol que es mirat com un núvol de gloria , pus de tots los castells baixan castellans que li rendeixen las claus al passar , de tolas las veredas se veuen sortir senyors y universitats seguits de vassalls y pobles , que , despres de besar sa planta , aumentan la seua comitiva. Barcelona ja lo divisa , las campanas y los clarins lo saludan , lo nou rey se adelanta , y cuant falta sols un pas pera penetrar dins las murallas , una veu autorisada lo deté dientli : « Abans que te jurem fidelitat , júra , nou rey , que lo mal èxemple del pare queda inutilisat pel fill , y pera sos successors ; júra á aqueix pais , cansat de tiranías , la pau que tant desitja , y axí , éntra , si vols , á posar en ton front la garlanda dels Berenguers. » — « Sí juro ! pau , pau ! exclama ab entusiasme ; jo mudaré desde are la vida á eixa terra combatuda , jo li daré tranquilat de esperit , jo li daré solás y alegría ; cése la má de esforsarse pera ésser vencedora , y óbre já la inteligencia pera fernos útils , sabis y ditxosos. »

Lo abras del nou rey y dels consellers de Barcelona simbolisaven ja , desde llavors , lo nou temps que comensava. Respectats mutuament los drets , no hi habia mès guerras que las que projectava

lo rey ab sos cans y ab sos falcons en los boscos ahont més abundava la cassa; per tot ressonavan las veus dels ministrers millors que se conexian en Europa; cada dia arribavan nous instruments, sentits sols per certs soberans del nord; continuament sortian á llum nous llibres que eran desitjats per los amants de las lletras, y eran protejits per lo mateix monarca, encare que fos juheu lo qui los escrigués, ab tal que fos sabi; y en tan bon estat, bastava que sabes lo monarca pacífich la èxistencia de cualsevol invenció, sistema ó institució, que fos convenient á sa patria, pera adoptarla de seguida.

50 Així ho probá lo *amador* de la *gentilesa*, lo amich de las musas, lo may bèn ponderat rey Joan I de Aragó, (cual recort, per sa figura, que tenim á la vista, oمله de goig y de entusiasme nostres cors,) cuant, allissonat sens dubte per lo èxemple de son pare, un dels primers cultivadors de la llengua catalana en vers, y per los altres prínceps poetas de la casa de Aragó que nos citan las crónicas, tractá de cultivar en son pais arbres frondosos de ciencia, que sols se cultivavan en terras estranyas; cuant, —dihémho, sí, (y aquí lo cor salta de agraïment,) —cuant sabent la fama que tenian los jochs florals de Paris y Tolosa, volgué fundarlos en la capital de sos dominis, y establir, com ho feu, en Barcelona un centre literari, al cual volassen los ingenis de totas las provincias que parlavan la llengua catalana.

51 Foren en son origen eixos jochs florals com una especie de restauració de la literatura romana cultivada pels trobadors; més com los trobadors ja no existian, y la disposició política y fins relijiosa de las provincias meridionals de Fransa hagues mudat, no tenian

mès objecte los jochs que cultivar la llengua y poesia ab certas restriccions, pus ni en ells se podia consentir que obrés ab la llibertat antiga lo esperit, y los generos cultivats havian de ésser ab preferencia, sino èxclusivament, los religiosos, per mès que los concurrents prenguessen lo nom pompós de trobadors. Ab tal mira, donchs, se reuniren en Tolosa, en 1323, set homens importants, feren un projecte que fou aprobat per lo Consell ó Capítol de la població, lo cual resolgué, que de allí endavant se èxecutaria ab fondos del Comú, invitaren á tots los poetas de la llengua de *oc*, y senyalaren joyas com á premis de las composicions, donantse, per fi, lo nom de Gaya Sciencia á aquest art, pera significar la alegria de fer bè, axi com tal volta en las antigas arrestas ó corts de amor, (que suposen èxistiren anteriorment, y en las cuals las damas premiavan,) se empleava lo nom de amor pera significar la inclinació á la virtut. Tal consistori prengué millor forma algun temps apres, en que un de sos cancellers, Guillerme Molinier, fixá per escrit las fórmulas de la cerimonia, anyadinthi un tractat de retórica y poesia, lo que fou un gran pas en benefici dels concurrents y de la mateixa Ciencia Gaya, que prengué ja millors proporcions en un nou período de major tolerancia y de major pompa, es á saber, cuant una distingida dama de Tolosa anomenada Clemencia Isaura cedí sos bens en favor del Consistori, ó millor, á la municipalitat, pera que cada any se fes la festa y se donassen com á premis á las millors composicions quatre flors artificials, que consistian en una englantina, una caléndula, una violeta y un clavell. A la memoria de dita Clemencia, com á fundadora, es á qui, áduch en lo temps present, rendeixen homenatge los mantenedors, trasladantse eixos y la mu-

nicipalitat devant la estatua de marbre de la generosa dama, coronada y guarnida de flors, que se conserva en la casa consistorial, essent encare, en cert modo, aquella muda imatge la reina de la festa.

Tal es la historia resumida dels jochs florals de Tolosa, comprenent fins á temps posteriors á la dinastia real aragonesa que los adoptá. Pera véurer com aixó fou, tornem are á nostre héroe, y descubrim lo camí per ahont li vingueren sas aspiracions.

De poch hauria servit al rey Don Joan lo recort literari que, com un llegat, li venia de sos antecessors, si no hagues aprofitat, al posar lo peu en son trono y al proclamar la pau, la inspiració, filla de aquell mateix recort, pera fer un bè als ingenis de sa patria. Nèt era Don Joan de aquell Bereguer III de Barcelona, lo cual, al passar á Provensa, cultivá de tal manera lo idioma natiu, que, ab sos adornos, guanyá en forsa y elegancia lo provensal, essent despues lo conjunt de un y altre la llengua estimada que animá als trobadors, en termes que, pera esserho, fins la volguerem apéndrer los ingenis de altres paissos no provensals ni catalans. Nèt era tambe Don Joan de aquell Pere I que morí gloriosament en la batalla de Muret, en la mateixa batalla ahont formavan com á soldats de las rengleras que alentava lo de Aragó, tots los que eran coneguts com á trobadors, quedant, per consegüent, perdut son nom desde llavors, pus seguiren la mateixa sort que lo rey, y fou en endevant lo nom de trobador con un mal nom pera los que, vencedors, defensavan lo partit contrari. Es á dir, que en sa sanch podia descobrir lo rey Don Joan,

com si diguessem, lo principi y lo fi del trobadors, y enveja li havia de fer véurer també que, vehí á sas fronteras, se cultivava una institució pera alentar als ingenis, pera ferlos tal volta de millor condició que los trobadors antichs, y, fins era un rey de son mateix nom, Joan *lo bo* de Fransa, lo qui autorisava als fundadors y los protegia ab llarchs privilegis y ab abundants rentas.

Aquí fou lo primer y més positiu origen de la institució que avuy renaix en esta casa y baix la protecció del Excel·lentíssim Ajuntament. No bé brilla tal raig de llum en la ment de Don Joan, crida á sí á un cuitadá y á un cavaller de Barcelona, á Lluís de Aversó y á Jaume March, (á qui diu molt pèrits en la Ciencia Gaya,) y, entregantlos un privilegi firmat de sa má en Valencia, lo dia 20 de febrer de 1393, los encarrega, com ho consigna en lo mateix escrit, la promossió de tot cuant sia necessari pera fundar en Barcelona un colégi ó consistori igual al que Tolosa, París y altres ciutats tenian, los faculta pera fer reglament y sello, los crea mestres y defensors, ab plena facultat de celebrar la festa necessaria y de judicar las poesías que se presentassen, los senyala rentas pera la compra de las joyas ó premis, y, per fi, deixa á sa má arreglarho tot com en las altres ciutats se feia.

Lo temps avaro no 'ns ha deixat bèn marcada la fisonomia de nostre primitiu Consistori, pus no se sab de fixo sa organisació, ni quins foren los poetas premiats y llurs composicions, més, en cambi, conservem datos originals que proban sa duració, la protecció que li donaren los monarcas, y la millora que experimentá precisament en lo temps en que anavan creixent las causas que contribuiren á sa èxtinció. Lo rey Don Martí, germá de Don Joan y últim de la línea

varonil dels comptes de Barcelona, lluny de olvidarse de la empresa de son antecessor, la fomentá ans bè, fixant la quantitat de quaranta florins de or de Aragó, procedent dels drets que li corresponien de la batllia de Barcelona, y á tal objecte, en un privilegi, (que si bè de forma original, descubreix lo mòlt entusiasme que movia á protegits y á protectors,) maná als rectors, defensors ó mantenedors, y al col·legi ó reunió de adjunts, que fassan constantment cada any, lo dia de Pentecostes, la festa dels jochs florals. Lo rey Don Fernando de Antequera, que fou lo primer rey de la nova línia, vingut de Castella, perpetuá, ab petits variants de son poètic llenguatge, la fórmula del privilegi anterior, consignant també los quaranta florins; y aquí fou, quant, avansant un pas més lo Consistori de nostres passats, feu lo que ja havian fet lo segle anterior en Tolosa. Sia que en efecte las personas de lletres regoneguessen que las bonas tradicions eran olvidadas,^e y que jutges y poetas necessitassen lleys escrites, sia que lo renaixement empenyés á la eda mitjana, ó sia que unas y altres cosas se presentassen baix lo cop de ull de un sol sabi, fou llavors, quant, á manera del Guillen Molinier de Tolosa, un altre de nostres prínceps, Don Enrich de Aragó, conegut per lo marquès de Villena, tercer nèt del rey Don Jaume II, y lo últim dels descendents per línia varonil de la casa real dels comptes de Barcelona, tractá de donar major importancia al Consistori, celebrant los certámens ab una gran pompa y solemnitat, y, sobre tot, escrivint lo seu *art de trobar*, llibre que tal volta se escrigué pera altre nacionalitat de Espanya, ahont la Gaya Ciencia no pogué arrelarse prou, pero que tè la honra de haber produït fruit en la nostra, como axí es de créurer, veyent lo contento y em-

penyo del de Villena en presidir y donar importancia als jochs florals de Barcelona, importancia que crexia ab la asistencia del mateix rey, sentat en son trono, y devant del cual llejian los poetas ó trobadors llurs composicions, donant los jutges lo premi á la que era considerada com á mès excel·lent. Pero poch podia esperarse de la vida del reanimat Consistori, cuant un núvol trist anava enfosquant la estrella de Aragó, cuant, com si fos una predestinació fatal que perseguís als fills de la sang soberana que desitjavan aumentar la honra y lo bon nom del país, aquell mateix Enrich de Villena, aquell últim recort de la alcurnia real catalana, lo reformador de nostres jochs florals, aquell sabi admirat de totas las corts, vingué, per sa mateixa sabiduria, — ¡oh ignorancia é ingratitud del temps! — á ésser mirat com á nigromántich, á ésser anomenat per burla lo astrólech, y á morir pobre, manantse fins que fossen cremadas sas pasmosas obras, per créurerse que sols podia haberlas compostas baix un influxo diabolich. Un altre cap aguaitava despues de ell, cap de príncep també, lo que mès simbolisa lo amor de Catalunya, lo de Viana, y que també poguera haver sigut un altre reformador, cuant las ciencias y la poesia foren pera ell consols en sa combatuda vida; mès, com la fatalitat lo perseguís també, hagué de baixar jove á la tomba ab un veneno en lo cor, y al rumor guerrer que, per diferentas y cruels causas, havia comensat á sonar de nou en temps de son obcecat pare, causas que, á bèn segur, foren las interruptoras del esperit literari que anava augmentant, y, per consegüent, del tan admirat Consistori dels jochs florals de Barcelona.

Tornarem are, empero, á relligar lo que quedá pendent en un principi, á recordar la unió de nostres reys y de nostre poble, á

probar que sempre los representants del últim, especialment en aquesta ciutat de Barcelona, seguiren los bons èxemples de llurs antecessors. No importava que las causas trastornadoras haguessen tingut al pais en un olvit de son passat agradable, que no sonassen ja las liras catalanas ab la majestat antiga: los descendents de aquells qui així prestaren son bras al rey proclamador de la pau pera resistir las hosts francesas del de Fox y de Armaniac, com aplaudiren entusiasmat en los certámens del de Villena, no pogueren menos de tenir un intérpret en lo Consell de cent de Barcelona, y axí fou que esta corporació respectable, desitjant no desmentir aquella may bèn ponderada unió antiga, ja que no existian sos reys particulars, volgué al menys fer com ells en lo que tocava á la protecció de las lletras, y de la juventut que poguera cultivarlas; obrí certámens literaris, en los que donava rics premis de or y plata, y no hi habia satisfacció gran pera lo pais, ja fos la èxaltació al trono de un rey, un triunfo, una beatificació, ó la festa de nostra patrona Santa Eularia, (motiu lo més constant y senyalat), en que lo sabi Consell no eridás á sí als poetas, y obrint generosament sas arcas, no acreditás per los premis que los dava, lo favor que los pares de nostre poble donavan á la inteligencia y al esperit.

Mès ay! que havem arribat ja al punt en que aquell nubol que habia comensat á cubrir la estrella de Aragó tapa del tot lo sol de nostra patria antiga. La fatalitat, que habia sigut perseguidora dels prínceps ilustres que tan procuraren ferlo brillar, pesa, al comensar lo últim segle, sobre lo poble tan estimat de aquells, y trans-

formada, per imprescindible necessitat, la fisonomia de la nacionalitat catalana, en vá se pot buscar la protecció dels generosos consellers, tan amants de la pau y de la lley con fomentadors de las arts y de las lletras. Abandonat lo llenguatge natiu, que las passadas corporacions políticas habian conservat com oficial de sa terra; posada la ensenyansa en camp árid; axiquit lo esperit; olvidat lo estudi y fins lo recort de la historia propia ¿quin habia de ésser lo resultat pera nostras lletras y pera aquell mateix llenguatge, si los ingenis estavan adormits, y lo únich palench ahont abans se esforsavan estava tancat y sens mestres de camp que lo guardassen?

Eixa sola reflexió bastará para regoneixer la oportunitat de que, en lo nou temps en que felisment nos trobam, se tornás á obrir, quant no fos per la rahó explicada en un principi de que tot lo bo tèt dret á renaixer, pera vindicar, al menys, á la mateixa llengua catalana de la prostergació en que caigué, no obstant de ésser una gran llengua literaria, de haber tingut una gran época de domini, y la que, diplomaticament conta ab més datos en Espanya pera acreditar sa antiga importancia; ó sino — y es lo més cert, pero lo més sensible, — pera vindicarla també de la profanació comesa en ella per ingenis vulgars é imprudents, que, sens aténdrer á las consideracions anteditas, cregueren que sols devia approfitar-se pera usos baixos, pera composicions tal vegada fins ofensivas á la moral, y més dignas de juglars que de poetas.

Are, donchs, que nos alenta una nova civilisació; que lo esperit vola libre; que lo desitj de apendrer renaix per tot, y que se busca lo que val en cualsevol part que sia; més clar: are que va domi-

nant la veritat de que lo bo de un deu ésser regonegut com bo per tots, y de que cada hu tèn lo dret de ostentar lo que li es propi, ab tal que lo mérit hi sia; cuant cada antiga nacionalitat espanyola se remou en son cercle literari é històrich pera averiguar y publicar lo que ha valgut; cuant en Catalunya, y especialment en esta ciutat, se veu desplegar cada dia més lo desitj de fer regoneixer lo que fou, y, en produccions literarias y en obras públicas, se descubreix lo esfors del literat y del artista pera fer revíurer noms gloriosos que jehian en lo olvit; cuant ja, per fi, se veu apareixer y avansar una nova llavor de poetas de ardent fantasia y sensible cor, desitjosos de cantar sols á llur patria de una manera digne, y són llurs cants ja buscats y llejits ab preferencia á las ridículas glosas de aquell ominós interregne literari, ¿se havia, per ventura, de deixar igualment en son abandono la llengua catalana, més que més, cuant ja en part ressussitavan aqueix mateix desitj altres comarcas de diferents paissos, y sobre tot, cuant, tenint un medi noble, que era com un homenatge á una costum, tenian ademès, lo medi de la protecció, herèdat, sens dubte, per nostre Excel·lentíssim Ajuntament, per lo hereu, en sas virtuts y patriotisme, de aquell senat illustre, lo Consell de cent, que tans èxemples deixá de sa protecció en favor de tot lo que contribuia al enaltiment de sos ciutadans?

Veus aquí la única mira, senyors, que en esta ocasió alentá á las personas renovadoras de tan agradable costum, y veus aquí la rahó perque los jochs florals de Barcelona havian de ésser, no una creació, sino una renovació de lo antich, y perque havian de ésser en catalá. Lo Parnás castellá, tan rich y tan poderós, despues de

una vida continuada en los segles més favorables, no tenia necessitat de un medi que pera ell fora secundari ; al revés del Parnás catalá , que , si bè comensa á verdejar , es despres de una gran sequía , y necessita cultivadors que exclusivament á ell se dediquen. Tant com nos sobran los poetas com espanyols , com catalans nos faltan , y axí , los jochs florals de Barcelona , en lo antich centre de la llengua catalana , del idioma nacional de la antiga Corona de Aragó , ó havian de ésser catalans , ó no ferse.

Per eixa rahó , donchs , se ha procurat conservar en lo actual certs ressabis possibles de lo antich ; per aixó lo Excel·lentíssim Ajuntament ha confirmat als mantenedors , ha pres la institució baix son amparo , donant fortas probas de sa generositat y de son esperit protector ; per aixó se ha posat á la vista la imatge del rey D. Joan , á qui , sens dubte , se pót dedicar un recort de agraïment , més elevat tal volta que lo que se dedica en Fransa á Clemencia Isaura ; per aixó se han adoptat las flors antigas , y per aixó , finalment , descubrintse la sana y patriotica intenció del Consistori , se han afanyat los poetas de nostras comarcas en remétrer llurs inspiracions , á pesar del poch temps que sels ha donat , y á pesar del mal giro que , tal volta , se haja pretés donar á nostras intencions purament literarias per alguna ánima petita.

Basta dir , ab tal motiu , que , en tan curt termini , son 38 los plechs de composicions que se han presentat. La mateixa afluencia ha sigut causa del dubte , al voler atribuir los mantenedors los tres únics premis que tenian anunciats , pus havian de quedar sense recompensa moltas composicions , que , si bè no tenian lo merit més absolut , eran , ab tot , molt dignas y notables. Axí es que ha re-

solt lo Consistori premiar ab accéssit dos de cada genero elegit , y fins , desitjos de aumentar la importancia de un acte tan favorit, ja que sens gran número de premis se han tingut com estimulats nostres poetes , se ha resolt costejar dos premis extraordinaris , sens contar lo que una persona entusiasta de nostres glorias , y modesta , (en termes que ni ha donat á conéxer son nom ,) ha remes en los ultims dias , pera compensar ab ell lo mérit del millor soneto que se presentás en lo genero religios.

Vejám, donchs, are quinas són eixas composicions ditxosas, y quins són los premis que han merescut , com sabréu , en seguida , quins són los autors á qui ha cabut tanta honra.

—PREMI DE LA FLOR NATURAL, *metrossideros lanceolata*, REGALAT PER D. JOSEPH MARTÍ Y VENTURA.

Se ha donat á una composició que portava lo següent lema : —....
et cueillaient sur la haie ou dans l' étroit jardin l' œillet ou les lilas tout baignés du matin.... Lamartine. —Es son títol CLEMENCIA ISAURA. —La composició ofereix modestas dots, pero es apreciable en son conjunt , y sobre tot molt adecuada al objecte.

Un dels accéssits á aquest premi porta per lema y per títol la paraula *Anyorança* , y se ha donat , perque no deixa de ésser una composicioneta bonica y sentida , encare que en lo llenguatge es algun tant descuidada.

Lo altre accéssit porta per lema : —*Dultior es pro patria mori*:

—y per títol: **LLAGRIMAS DE SANCH.** Es composició en que se nota un poch de descuit y desigualtat en la èxecució, si bè ho compensa la valentia de la versificació y lo entusiasme que respira.

Una composició que obtava al mateix premi, portant per lema: —*Amor meus amor patriæ,*— y per títol: **LO CASTELL DEL OLVIT,** podria, tal volta, haver ocupat bon lloch, á no haver tingut graves defectes en alguns punts, per lo que toca á la èxecució, y es llástima, pus en altres era brillant, y lo pensament felis, com que consistia en un dialogo entre la Englantina y la Violeta, dins del castell del Olvit en Montserrat, la primera suspirant per sos antichs llorers, y la segona simbolisant la fe, consolantla y donantli esperança, fins que arribá un dia un donzell en un caball, portant á la ma una flor, á la vista de la cual, se obriren totes las demès de la montanya, y desaparegué lo castell: era la flor natural que, agenollantse devant de la Englantina y de la Violeta, las feia saber que Barcelona cridava á una y altre com á reinas de sos jochs florals.

PREMI DE LA ENGLANTINA DE OR COSTEJAT PER LO EXCEL-LENTÍSSIM AJUNTAMENT.

A la composició que porta per lema: —*Los almugavers dixerén: vuy será queus mostrarem qui som.*— **Muntaner.**— y per títol **SÓN ELLS! DESEMBARCH DELS ALMUGAVERS EN ORIENT.** per ser una poesia verdaderament bella, sobre tot en la part del cant que porta.

Ha correspost un dels accésits á la llegenda que porta per lema: — *Tout historien doit étre menteur de bone foi.* — *Nicole.* — y per títol: *QUI VENS AL AMOR, QUE ETXISA?* qual composició té de molt merit la part descriptiva, y es realsada per sas armoniosas quintillas y són llenguatje, si bè lo asunto, encare que histórich, podria haver sigut més propi del objecte.

Lo altre accésit se ha donat al romans que té per lema: — *Josò* *En Pere de Aragó,* — y per títol: *LO SÀGRAMENT DE EN PERE III.* per descobrirse en la composició, més que tot, un èxcellent estudi histórich.

PREMI DE LA VIOLA DE OR Y PLATA, COSTEJAT PER LO EXCEL-
LENTÍSSIM AJUNTAMENT.

Se doná á la armonía religiosa, qual lema es: — *Jo t' am mon* *Dèu.* — y té per títol: *AMOR Á DEU,* per ésser una poesia verdadera-ment bella en tots sentits.

Lo un dels accésits ha recaigut en lo cántich de fe, que té per lema: — *Ab pura fe ma inspiració cristiana canta al Senyor en* *llengua catalana.* — y per títol: *A MON DEU,* atés lo brill que se descubreix en las imatges, y lo desembrás de la versificació.

Lo altre accésit se ha donat á la composició que porta per lema: — *Escrito está: Dios escogió á los débiles del mundo para* *confundir á los fuertes.* — y per títol: *LA FE,* atés á que enclou conceptes sólids, no desprovists de energia en la execució.

II **PREMI DEL LLESSAMI DE PLATA, COSTEJAT PER LOS MANTENEDORS.**

Se dona com á extraordinari á la poesia que porta per lema y títol:—**LO VOT DEL TROVADOR.**—cual composició se distingeix per son sentiment y per la fluidés y suavitat que en tota ella se nota.

PREMI DEL PENSAMENT DE OR, ESMALTAT, COSTEJAT PER LO CONSISTORI.

Se dona, també com extraordinari, pera premiar composicions curtas, á la que té per lema:—*Audaces fortuna juvat,*—y per títol: *Lo que diu la oraneta*, en atenció al pensament profundo y delicat que inclou dita poesia.

PREMI DE UNA PLOMA DE PLATA Y UNA LLAPIDERA, COSTEJAT PER UNA VERDADERA CATALANA—Aquest es son nom—TAN GENEROSA COM MODESTA, PERA LO AUTOR DEL MILLOR SONETO RELIGIÓS.

Ha recaigut en lo soneto que té per lema:—*Las flors són la poesia de la creació,*—y per títol: **FIAT**, cual composició es notable per lo pensament ingeniós que hi domina, y per sa brillant execució.

Abans de passar á la lectura dels lemas de las demès composicions, á las que no se ha donat premi, no pót deixar de mencionarse una poesia bellíssima de un pensament èxquisit y una èxecució la mès delicada, que porta lo titol de *Esperansa*, en la que lo autor, mallorquí sens dubte, no sentse carrec de la tendencia á unificar la llengua, se ha èxcedit un poch massa en lo us de certs vulgarismes provincials, tocant, no á las paraulas ó modismes, sino á la forma; mès lo Consistori, apesar de regoneixer lo mérit de una composició tan digne de premi, ab sentiment ha degut separarla, per no haver vingunt baix cap de las formalitats èxigidas en lo programa.

Entre las no premiadas, pót dirse ab seguretat que n' hi há algunas de molt bonas cualitats, sobre tot en lo llenguatje, lo que no deixa de ésser un gran pas. Entretant quedan depositadas en lo arxiu municipal, pera fersen lo us que en son temps se miri mès convenient, y són los seus lemas tal com segueixen.

Sols pretench la gloria de ma patria.

Sens ninguna pretensió quatre cosas diré jó.

Lo amor de mare es vida.

In mari via tua et semite tue in aquis multas—David.

Jo catalá só y seré fins á tant que moriré.

Latet divinitas, latet humanitas, sola patent viscera charitatis.

La primavera aguaita —y l' cel está seré— aném á las montanyas —aném al camp, aném.— Bofarull.

Lo qui no estima la llengua de sa patria mereix ésser mut.

Vergine sola al mondo senza esempio che 'l ciel di tue bellezze innamorasti.—*Petrarca.*

Has de saber, Preciosa, que el nombre de poeta muy pocos le merecen, y así yo no lo soy, sino un aficionado á la poesía.

—Cervantes en la Gitanilla.

Dèu nos guard' d' un ja está fet.

Manibus date lilia plenis : purpureos spargam flores.

—Virg.

Dins vá la mia esperansa.

El amor es una flor.

¿Perqué no puch jo cantar—si tinch sensible lo cor?—

¿Perqué no puch jo trobar—si sò ja nou trobador?

Jo t' saludo mon parlar.

Mais, jusque dans le sein des heures fortunées, — jé ne

sais quelle voix que j'entend retentir — me poursuit et

vient m' avertir — que le bonheur s' enfuis sur t' aile des an-

nées, — et que de nos amours le flambeau doit mourir.—

Lamartine.

Non est dolor sicut dolor meus.

A. M. A. = M. (de L.)

Dèu.

—Hei mihi! ¿quid feci? quo me furor egit amantem! — Im-

peria ¿quid dubitas, Deianeira, mori?

In manus vestras, Domini, commendo plectrum meum.

Aut Cesar aut nihil. —

Tal es lo resultat dels primers jochs florals catalans renascuts en nostra fecunda época. Falta sols are obrir pas als cantors, paten-

tisar la esperansa que sos esforços simbolisan, y confiar en lo molt que lo país pót donar de sí. Qui sab? pót ésser que, proseguint ab constancia en lo cultiu de nostre idioma y de nostra poesía, surti algun dia una especialitat, un Jasmin ó un Mistral catalá, á qui la Espanya entera se alegre de coneíxer, com se ha alegrat de tenir un Ali-Bey, un Capmany, un Bálmes, fills tots de nostras comarcas y coneguts per sa sabiduría en tot lo mon. Ditxós fòra lo dia en que lo Consistori lo pogués coronar, y en que lo Excel·lentíssim Ajuntament se pogués gosar en tal triumpfo; en que sa veu, ferint més que los oidos los cors dels presents, se dilatás per lo àmbit de aqueixa històrica sala, de aquest lloch august, per lo espay del cual, á manera de sagrats perfums, han volat tants admirables recorts, tantas veus enérgicas, tants juraments y tants sospirs de nostros gloriosos antepassats. Veniu, donchs, animats descendents dels Jordis, Rocabertis, Fontanellas y Serafins, veniu á ésser saludats, més que com á trobadors, y que com á paladins de jochs florals, com á poetas, com á destells reflectits de la corona de Ausias March: Veniu á obrir la porta del passat, á plantar la bandera de nostra esperansa pera lo temps futur. Vosaltres sòu la espiga sahonada que compensa los afanys del llaurador, y proporciona sembradura pera lo any següent. Vína, donchs, bona llavor: la terra está llaurada y ja te espera: vína á fecundarla; y si la constancia pót ésser ton cultiu, tingám constancia, cultivém-la tots, y ja veuréu com, en son temps y en son dia, donará rich fruit!

HE DIT.